

Sygn. akt I PZ 29/14

POSTANOWIENIE

Dnia 13 stycznia 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec (przewodniczący)

SSN Maciej Pacuda (sprawozdawca)

SSN Krzysztof Staryk

w sprawie z powództwa S. S.
przeciwko Urzędowi Miasta i Gminy w K.
o odszkodowanie,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 13 stycznia 2015 r.,
zażalenia powoda na postanowienie Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych w K.
z dnia 4 września 2014 r.,

**oddala zażalenie w części dotyczącej punktu 3 zaskarżonego
postanowienia oraz odrzuca zażalenie w pozostałej części.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w K. postanowieniem z dnia 4 września 2014 r., wydanym na skutek skargi kasacyjnej powoda S. S. od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 22 maja 2014 r., postanowił: sprawdzić wartość przedmiotu zaskarżenia (pkt 1); określić wartość przedmiotu zaskarżenia na kwotę 7.742 zł (pkt 2); odrzucić skargę kasacyjną powoda (pkt 3).

W uzasadnieniu tego postanowienia Sąd Okręgowy wyjaśnił, że prawomocnym wyrokiem z dnia 22 maja 2014 r. – wydanym na skutek apelacji

wniesionej przez pozwanego – Sąd Okręgowy w K. zmienił w części zaskarżony tą apelacją wyrok Sądu Rejonowego w K. z dnia 23 grudnia 2013 r. w ten sposób, że oddalił powództwo o odszkodowanie, zmienił rozstrzygnięcie o kosztach postępowania, orzekł o kosztach postępowania za instancję odwoławczą i oddalił zażalenie powoda.

W ustawowym terminie powód reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika złożył skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 22 maja 2014 r., w której określił wartość przedmiotu zaskarżenia na kwotę 92.904 zł, podnosząc równocześnie, iż wartość przedmiotu zaskarżenia jest ustalana na podstawie wartości przedmiotu sporu, która została w przedmiotowej sprawie określona przez Sąd pierwszej instancji na kwotę 92.904 zł i zgodnie z art. 365 § 1 k.p.c. oraz wskazanym przez skarżącego stanowiskiem judykatury wiąże sąd orzekający o dopuszczalności skargi kasacyjnej.

Sąd Okręgowy podniósł także, iż stosownie do treści art. 398² § 1 k.p.c. skarga kasacyjna jest niedopuszczalna w sprawach o prawa majątkowe z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, w których wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż dziesięć tysięcy złotych, a w myśl art. 25 § 1 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 zdanie pierwsze k.p.c. i art. 398²¹ k.p.c. sąd może na posiedzeniu niejawnym sprawdzić wartość przedmiotu zaskarżenia oznaczoną przez stronę.

W niniejszej sprawie na etapie postępowania kasacyjnego zaistniała, zdaniem Sądu drugiej instancji, wątpliwość co do wysokości wskazanej przez wnoszącego skargę wartości przedmiotu zaskarżenia. Wobec powyższego Sąd drugiej instancji na podstawie powołanych wyżej przepisów dokonał sprawdzenia tej wartości, orzekając jak w punkcie 1 postanowienia. Sąd Okręgowy wyjaśnił przy tym, że do określenia wartości przedmiotu zaskarżenia stosuje się przepisy o wartości przedmiotu sporu. Wartość przedmiotu sporu w przedmiotowej sprawie Sąd pierwszej instancji ustalił postanowieniem z dnia 2 października 2013 r. na kwotę 92.904 zł i orzeczenie to wiązało sąd orzekający o dopuszczalności skargi kasacyjnej. Jednakże od wartości przedmiotu sporu należy odróżnić wartość przedmiotu zaskarżenia. Zasadnicze znaczenie dla określenia dopuszczalności skargi kasacyjnej wniesionej przez konkretną ze stron sporu ma bowiem nie wartość przedmiotu sporu, ale wartość przedmiotu zaskarżenia.

W przedmiotowej sprawie powód wniósł skargę kasacyjną, zaskarżając w całości wyrok Sądu drugiej instancji, który zapadł po rozpoznaniu apelacji pozwanego (a nie powoda), zaskarżającej wyrok Sądu pierwszej instancji jedynie w części dotyczącej zasądzenia na rzecz powoda kwoty 7.742 zł tytułem odszkodowania. Taka też była wartość przedmiotu zaskarżenia w postępowaniu apelacyjnym. Z uwagi na to, iż skarga kasacyjna dotyczy wyroku Sądu Okręgowego w K., którego przedmiotem było jedynie rozstrzygnięcie co do roszczenia wynoszącego 7.742 zł, to w ocenie Sądu Okręgowego ta właśnie kwota stanowi wartość przedmiotu zaskarżenia w postępowaniu kasacyjnym, a nie jak wskazał skarżący kwota 92.904 zł.

Powód wniósł zażalenie na postanowienie Sądu drugiej instancji z dnia 4 września 2014 r. o odrzuceniu skargi kasacyjnej powoda wraz z wnioskiem o objęcie kontrolą odwoławczą i rozpoznanie postanowienia Sądu drugiej instancji, które nie podlega zaskarżeniu w drodze zażalenia, tj. postanowienia Sądu drugiej instancji z dnia 4 września 2014 r. o oddaleniu wniosku powoda o zwolnienie od kosztów sądowych.

Powód zaskarżył wyżej wskazane postanowienie w całości, zarzucając mu, naruszenie przepisów prawa procesowego, to jest: (-) art. 231 k.p.c. w związku z art. 368 § 2 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c., przez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, iż wartość przedmiotu zaskarżenia skargą kasacyjną w niniejszej sprawie wynosi 7.742,00 zł; (-) art. 231 § 1 k.p.c. w związku z art. 368 § 2 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c., przez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, iż wartość przedmiotu zaskarżenia skargą kasacyjną w niniejszej sprawie wynosi 7.742,00 zł; (-) art. 398² § 1 k.p.c., przez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na odrzuceniu skargi kasacyjnej z uwagi na ustalenie wartości przedmiotu zaskarżenia poniżej kwoty 10.000 zł, podczas gdy w niniejszej sprawie wartość przedmiotu zaskarżenia przekracza kwotę 10.000 zł i wynosi 94.904 zł.

W związku z tak sformułowanymi zarzutami żalący się wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia Sądu drugiej instancji w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania – stosownie do treści art. 394¹ § 1 k.p.c., oraz o objęcie kontrolą odwoławczą i rozpoznanie postanowienia Sądu drugiej instancji, które nie

podlega zaskarżeniu w drodze zażalenia, tj. postanowienia Sądu drugiej instancji z dnia 4 września 2014 r. o oddaleniu wniosku powoda o zwolnienie od kosztów sądowych w całości w toku postępowania kasacyjnego – stosownie do treści art. 380 k.p.c. w związku z art. 398²¹ i art. 394¹ § 3 k.p.c.

W uzasadnieniu zażalenia jego autor podniósł, że uzasadnienie postanowienia Sądu drugiej instancji o odrzuceniu skargi kasacyjnej jest dla powoda niezrozumiałe. Sąd drugiej instancji sam bowiem przyznał, iż: „wartość przedmiotu sporu w przedmiotowej sprawie Sąd pierwszej instancji postanowieniem z dnia 2 października 2013 r. ustalił na kwotę 92.904,00 zł i orzeczenie to - jak trafnie wskazał skarżący - wiąże sąd orzekający o dopuszczalności skargi kasacyjnej”. Uwzględniając powyższe żalący się podniósł, iż niniejsza sprawa co do zasady (z uwagi na wartość przedmiotu sporu) jest tzw. sprawą kasacyjną.

Na skutek zaś wniesionej przez pozwaną apelacji powód w odpowiedzi na apelację wniósł o jej oddalenie, w tym o oddalenie wniosku pozwanej dotyczącego ustalenia wartości przedmiotu sporu w trybie przewidzianym w art. 380 k.p.c. (odpowieź na apelację z dnia 17 marca 2014 r. - data nadania na poczcie), gdyż podtrzymywał swoje dotychczasowe żądanie w zakresie wysokości dochodzonego roszczenia, a wskazane w pozwie, tj. roszczenia w wysokości 92.904,00 zł. Strona nie może bowiem, w toku postępowania, zmieniać dowolnie wartości przedmiotu sporu i zaskarżenia, stanowiącej odzwierciedlenie dochodzonego roszczenia, chyba że zachodzą szczególne okoliczności.

Żalący się wskazał też, że Sąd drugiej instancji uznał za uzasadnioną apelację pozwanej w zakresie m in. wniosku o ustalenie wartości przedmiotu sporu w trybie art. 380 k.p.c. i w uzasadnieniu wyroku z dnia 22 maja 2014 r. stwierdził, że: „(...) strona skarżąca (pозwana) prawidłowo wywodzi, że (...) wartość przedmiotu sporu w przedmiotowej sprawie obliczona zgodnie z art. 19 i art. 21 k.p.c. stanowiła suma obu tych dochodzonych przez powoda roszczeń czyli kwota 30.968 zł ”.

Końcowo żalący się podkreślił, powołując się w tym zakresie na pogląd prawny wyrażony w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 22 maja 2014 r., IV CZ 23/14 (LEX nr 1475238), że dla określenia wartości przedmiotu zaskarżenia kasacyjnego przyjmować należy wartość przedmiotu rzeczywiście podlegającego

rozstrzygnięciu, determinowanego żądaniem pozwu i indywidualnym interesem majątkowym osoby dochodzącej udzielenia ochrony prawnej w postępowaniu kasacyjnym - w przedmiotowej sprawie będzie to powód. Wartość ta pozostaje zatem w ścisłym związku z zakresem zaskarżenia kasacyjnego i nie może być utożsamiana ani z wartością przedmiotu sporu, ani z wartością przedmiotu zaskarżenia w postępowaniu apelacyjnym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie nie zasługuje na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 398² § 1 k.p.c. skarga kasacyjna jest niedopuszczalna w sprawach o prawa majątkowe, w których wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż pięćdziesiąt tysięcy złotych, a w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych - niższa niż dziesięć tysięcy złotych. Sąd, do którego wniesiona zostaje skarga kasacyjna, zobowiązany jest do kontroli jej dopuszczalności, co wynika jednoznacznie z brzmienia art. 398⁶ k.p.c., który nakazuje odrzucenie skargi spóźnionej lub z innych przyczyn niedopuszczalnej. Skoro zaś warunkiem dopuszczalności skargi kasacyjnej w sprawie o prawa majątkowe z zakresu prawa pracy (takiej jak niniejsza sprawa) jest wartość przedmiotu zaskarżenia wynosząca nie mniej niż dziesięć tysięcy złotych, to kontrola tej skargi powinna w każdym przypadku obejmować także wyliczenie wartości przedmiotu zaskarżenia. Brak kontroli w tym zakresie prowadziłby bowiem do dowolności w ustalaniu wartości przedmiotu zaskarżenia i do nadużywania skargi kasacyjnej. Tymczasem nie budzi wątpliwości, iż art. 398² § 1 k.p.c. ma charakter bezwzględny i wyklucza dowolność stron przy oznaczeniu wartości przedmiotu zaskarżenia tylko w celu uzyskania dostępu do najwyższej instancji sądowej. Według utrwalonego w judykaturze poglądu, sąd drugiej instancji, do którego wniesiono skargę kasacyjną, jest zobowiązany do kontroli jej dopuszczalności, z związku z czym może z urzędu sprawdzić podaną wartość przedmiotu zaskarżenia, stosownie do art. 25 § 1 w związku z art. 398⁶ § 2 k.p.c. (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 2 kwietnia 1998 r., II UZ 24/98,

OSNP 1999 nr 8, poz. 291; z dnia 21 listopada 2001 r., I CZ 152/01, LexPolonica nr 394248 i z dnia 29 listopada 2007 r., II UZ 37/07, OSNP 2009 nr 1-2, poz. 30).

Wartość przedmiotu zaskarżenia bez wątpienia stanowi pochodną wartości dochodzonego żądania materialnoprawnego (wartości przedmiotu sporu). Związek ten nie ma jednak, jak chciałby tego żalący się, charakteru bezpośredniego w takim znaczeniu, że wartość roszczenia (wartość przedmiotu sporu) zawsze i niejako automatycznie jest równa wartości przedmiotu zaskarżenia. Zgodnie z art. 19 k.p.c. wartość przedmiotu sporu stanowi dochodzona w tym postępowaniu kwota pieniężna. Wartość przedmiotu zaskarżenia w postępowaniu apelacyjnym i odpowiednio kasacyjnym (art. 368 § 2 k.p.c.) nie może być zatem wyższa niż wartość przedmiotu sporu, ale może być od niej niższa (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 6 lutego 2001 r., II UKN 249/00, LEX nr 551037 i z dnia 22 kwietnia 2002 r., II UZ 11/02, OSNP wkł. 2002 nr 17, poz. 7), co jest o tyle oczywiste, że orzeczenie sądu pierwszej instancji nie musi przecież uwzględniać całego roszczenia (powództwo może być częściowo uwzględnione i oddalone w pozostałej części), a nadto może być zaskarżone apelacją tylko jednej strony i jedynie w części. Ta sama reguła odnosi się do orzeczenia sądu drugiej instancji zaskarżonego skargą kasacyjną. O tym, jaka będzie wartość przedmiotu zaskarżenia w stosunku do wartości przedmiotu sporu w postępowaniu apelacyjnym będzie więc decydować z jednej strony wynik postępowania pierwszoinstancyjnego, z drugiej zaś stanowisko stron postępowania. Oczywiście dotyczy to również relacji pomiędzy rozstrzygnięciem sądu drugiej instancji a postępowaniem kasacyjnym.

Określenie przez pełnomocnika powoda wartości przedmiotu zaskarżenia jako odpowiadającej wartości przedmiotu sporu nie uwzględnia tych jakże często występujących sytuacji, w związku z czym należy uznać je za wadliwe. Wartością przedmiotu zaskarżenia jest bowiem wartość bądź całego przedmiotu sporu, bądź jego części – stosownie do tego, czego dotyczy apelacja lub skarga kasacyjna. O dopuszczalności skargi kasacyjnej decyduje zaś nie (pierwotna) wartość przedmiotu sporu, lecz wartość przedmiotu zaskarżenia kasacyjnego. Jeżeli więc skarga kasacyjna nie obejmuje całości roszczeń, to wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa od wartości przedmiotu sporu (por. orzeczenia Sądu

Najwyższego: z 28 grudnia 1935 r., C II 1960/35, OSP 1936/5/290 oraz z 29 sierpnia 1934 r., C II 1223/34, Zb. Orz. 1935/I/47).

W okolicznościach rozpoznawanej sprawy wartości przedmiotu zaskarżenia skargą kasacyjną nie stanowi wskazana przez pełnomocnika skarżącego kwota 92.904 zł, lecz trafnie określona przez Sąd drugiej instancji kwota 7.742 zł, która została zasądzona na rzecz powoda wyrokiem Sądu pierwszej instancji tytułem odszkodowania i co do której wyrok ten Sąd Okręgowy zmienił, oddalając powództwo (w całości). Ponieważ zaś apelację od wyroku Sądu pierwszej instancji wniósł wyłącznie pozwany, zaskarżając wyrok w części uwzględniającej powództwo (czyli w zakresie zasądzającym kwotę 7.742 zł tytułem odszkodowania), wyrok uprawomocnił się w pozostałej części, czyli w części oddalającej powództwo co do niezasądzonej kwoty stanowiącej różnicę pomiędzy kwotą 92.904 zł a zasądzoną kwotą 7.742 zł (tej części wyroku powód nie skarżył apelacją). Tym samym pełnomocnik powoda miał możliwość zaskarżenia wyroku Sądu Okręgowego skargą kasacyjną tylko w zakresie odnoszącym się do roszczenia oddalonego tym wyrokiem, gdyż już na etapie postępowania apelacyjnego wartość przedmiotu zaskarżenia uległa zmniejszeniu do kwoty 7.742 zł. Faktyczna (prawidłowo oznaczona) wartość przedmiotu zaskarżenia skargą kasacyjną w rozpoznawanej sprawie nie przekracza zatem kwoty dziesięciu tysięcy złotych, a to oznacza, że skarga kasacyjna jest niedopuszczalna.

Oczywistości powyższych ustaleń nie są w stanie zmienić twierdzenia autora zażalenia co do tożsamości pojęć wartości przedmiotu sporu i wartości przedmiotu zaskarżenia, albowiem wskazują one wyłącznie na brak umiejętności rozróżnienia odmiennych konsekwencji procesowych obu tych pojęć. Również bez znaczenia dla poczynionych ustaleń jest sygnalizowane w zażaleniu stanowisko powoda zaprezentowane w odpowiedzi na apelację, w której – jak twierdzi żalący się – powód „podtrzymał swoje dotychczasowe żądanie w zakresie wysokości dochodzonego roszczenia, a wskazane w pozwie, tj. roszczenie w wysokości 92.904,00 zł”. Skutki procesowe odpowiedzi na apelację są bowiem wtórne i odnoszą się wyłącznie do zakresu zaskarżenia apelacją, pozostając – wbrew temu, co podnosi żalący się – bez jakiegokolwiek wpływu na tę część orzeczenia sądu pierwszej instancji (w tym wypadku część oddalającą powództwo w pozostałym

zakresie), która nie została objęta zaskarżeniem. Ostatecznie bez znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy jest również ustalenie przez sąd rozpatrujący apelację wartości przedmiotu sporu na kwotę 30.968 zł. Skutki takie, jak wyraźnie wyjaśniono wyżej, pozostają bez znaczenia dla prawidłowo ustalonej wartości zaskarżenia w postępowaniu wywołanym złożeniem skargi kasacyjnej.

Pomimo wniesienia przez powoda zażalenia co do całości postanowienia Sądu Okręgowego, jest ono niedopuszczalne co do pkt 1 (sprawdzającego wartość przedmiotu zaskarżenia) i co do pkt 2 (określającego tę wartość na kwotę 7.742 zł), ponieważ zgodnie z art. 394¹ k.p.c. zażalenie do Sądu Najwyższego przysługuje wyłącznie na postanowienie sądu drugiej instancji odrzucające skargę kasacyjną oraz na postanowienie sądu drugiej lub pierwszej instancji odrzucające skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, a także na postanowienia kończące postępowania w sprawach, w których przysługuje skarga kasacyjna z wyjątkiem postanowień w przedmiocie odrzucenia pozwu albo umorzenia postępowania kończących postępowanie w sprawie (od których można wnieść skargę kasacyjną), a także z wyjątkiem postanowień wydanych w wyniku rozpoznania zażalenia na postanowienie sądu pierwszej instancji. Od dnia 3 maja 2012 r. zażalenie do Sądu Najwyższego przysługuje także w razie uchylenia przez sąd drugiej instancji wyroku sądu pierwszej instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Wymieniony katalog postanowień sądu drugiej instancji zaskarżalnych do Sądu Najwyższego jest zamknięty, przeto nie obejmuje postanowienia sądu drugiej instancji w przedmiocie sprawdzenia i określenia wartości przedmiotu zaskarżenia w sprawie „niekasacyjnej”.

Kierując się przedstawionymi motywami i opierając się na treści art. 398¹⁴ k.p.c. w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c., Sąd Najwyższy oddalił zatem zażalenie w części dotyczącej punktu 3 zaskarżonego postanowienia, a w pozostałej części, na podstawie art. 373 k.p.c. w związku z art. 394¹ § 3 i w związku z art. 398²¹ k.p.c., odrzucił zażalenie.

Powyższe rozstrzygnięcie spowodowało, że bezprzedmiotowe stały się rozważania dotyczące objęcia kontrolą zażalenią postanowienia Sądu drugiej

instancji z dnia 4 września 2014 r. w przedmiocie oddalenia wniosku powoda o zwolnienie go od kosztów sądowych w postępowaniu kasacyjnym.